

Forord til Pausanias-oversættelsen

af Erik Worm

Til Aigis-læseren

Hermed fremlægges en femtedel af projekt: udgivelse af Pausanias på dansk, – svarende til to bøger: bog 3 og 4 om Lakonien og Messenien.

Kommentarer er man meget velkommen til at sende

for oversættelsens vedkommende til: Carsten Weber Nielsen (CWN) – cwn@hum.ku.dk

og for kommentarens, Pausanias-vitaet, og indledningens vedkommende til Erik Worm (EW) – dsl335048@vip.cybercity.dk

Dette forord vil bl.a. berette historien bag denne udgivelse af Pausanias, og hvorfor han nu bliver udgivet på dansk.

Oldtidens Grækenlands historie er i store træk overleveret af historikerne Herodot, Thukydid, Xenofon, Polyb og Diodor – foruden periegeten, den omkringrejsende Pausanias fra hellenistisk tid, 2. årh. e. Til de tre førstnævnte forfattere foreligger der oversættelser til dansk – af ældre eller yngre dato, men Pausanias har haltet noget bagefter. Han er udgivet i highligt-form: beskrivelserne af Athens Akropolis, dele af Olympia og afsnit om Delfi, dvs. 1., 5. og 10. bog. – men en samlet, uforkortet udgave af hans *Beskrivelse af Grækenland* er det ikke blevet til – før nu.

En af grundene til den manglende udgivelse er uden tvivl, at der findes store og glimrende udgaver af Pausanias på engelsk, tysk, fransk og italiensk, udgaver med den græsk tekst, oversættelse og kommentarer bagi bogen – *hvorfor* så også på dansk? Dertil kommer, at Pausanias er en stor sag på omkring 800 sider, og i højere grad end de førnævnte græske historikere kræver han en form for kommentar for at kunne forstås.

Det er der er tre grunde til.

Enten synes læseren, at Pausanias er mystisk, springende, svær og let kedelig, eller også bliver man under læsningen fascineret af hans overvældende mængde af oplysninger og nye vinkler på gamle myter, krydret med hans sunde, let snusfornuftige meninger og holdninger til sit stof. Man kan ganske simpelt blive grebet af ham. Det er også sundt for et samfund, at svært tilgængelige tekster – svært tilgængelige, fordi de er gamle og skrevet på svære sprog –

udkommer og læses på dansk. Det er en ekstra forhindring at skulle læse sådanne forfattere selv på et moderne fremmedsprog.

Den første, der havde tanker om at udgive Pausanias på dansk, var den senere direktør for Ny Carlsberg Glyptoteket, *Frederik Poulsen*, som i en af sine erindringsbøger *I det gæstfrie Europa* (København 1948) p. 101 f. skriver, hvorledes han forgældet efter trykningen af sin disputats, står uden midler, men i efteråret 1904 via en 77 årig kammerherre Meldahl får tilbudt at oversætte Pausanias, økonomisk sponsoreret af Carlsbergfonden. Meldahl vil støtte den store plan: 10 år med 1000 kr om året, ... "Jeg skal skaffe Pengene og trofast staa Dem bi, selvom Foretagendet skulle strække sig over 20 Aar." Senere er det Excellencen (sprogforskeren) Vilhelm Thomsen, der som medlem af Carlsbergfondens Direktion, får Poulsen fra ideen, og Poulsens egen udgangsreplik er: "... men Galskab var det, og Afslaget var mig en Lettelse." (p. 102), – ak ja, så kan man jo tænke over det og håbe det bedste.

Hvornår filologen, arkæologen og epigrafikeren dr. phil. *Jens A. Bundgaard* (1897-1976) fik tanken om at udgive ham ved jeg ikke, men han nåede at skrive kladden (første udkast) til 1/3 af værket fra bog 1.1 til 4.13, og udgivelsen blev annonceret i en udgivelse fra Selskabet til Historiske Kildeskrifters Oversættelse under 'kommende udgivelser'. Måske tabte Bundgaard pusten eller var optaget af andre gøremål, han var både videnskabsmand, underviser og skolemand – Pausanias blev ikke færdig. Men manuskriptet eksisterede.

I 1995 blev danske gymnasielærere, der underviste i klassisk græsk, generøst inviteret på et efteruddannelseskursus af the *European Cultural Centre of Delphi*, 14 dage på stedet med foredrag, ekskursioner og alt betalt.

Under flyveturen til Athen sad jeg ved siden af lektor Ole Wagner fra Svendborg. Hen over Tyskland pillede vi samtidig én og samme bog op af taskerne: Pausanias – i Peter Levis Penguinudgave; vi så på hinanden: "Måske... en gang... den hele... på dansk... med det hele". Inden da havde Wagner haft planer om at udgive Pausanias sammen med Hans Erik Mathisen fra Århus, der i mellemtiden var død.

Det blev i første omgang til en oversættelse af det meste af 10. bog om Delfi, i en større antologi: *Delfi, Tekster og artikler om Apollons helligdom* (red. Ole Wagner, Odense 1997). Dermed var isen ligesom brudt, og det var meningen vi skulle fortsætte, men meget skolearbejde satte ustandselig stopper for en kontinuerligt arbejdsproces, og trods smukke ord fra kompetente personer som prof., dr. phil. Jens Erik Skydsgaard om Pausanias og vores duelighed til at udgive ham, var der ingen fondsmidler, der ville støtte os.

I foråret 2002 tog jeg orlov fra skolearbejdet og fik efter ansøgning ophold på Det danske Institut i Athen. Det er her en kærkommen lejlighed for mig til at takke Bestyrelsen for Det danske Institut i Athen for dette ophold, der dels gav mig arbejdsro i fem måneder, dels mulighed for at komme rundt i landet, bl.a. med Instituttets daværende direktør, lektor, dr.phil. Jørgen Mejer, – gode og uforglemmelige ture i Attika fx Amfiareion og på Peloponnes, bl.a. til Sikyon og de stymfalske søer.

Inden afrejsen til Athen havde jeg på det daværende KUs Gymnasiale Suppleringskurser mødt Carsten Weber Nielsen (CWN). Han kan godt lide store, solide projekter, og han meddelte, at når han var færdig med sit projekt oversættelse af 'den græske kærligheds-roman' (*Kærlighedens Magt*, udkommet august, 2007) ville han gerne være med til at oversætte Pausanias – 800 sider virkede tiltalende. Han ville *kun* have med oversættelsen og indices at gøre, så kunne jeg finpudse det danske og skrive kommentaren.

Denne arbejdsdeling har vi holdt – under op- og nedture med forfatteren, og nu foreligger Pausanias uden beskæringer i dansk oversættelse, – for første gang på et *skandinavisk* sprog.

Desuden en særlig tak professor fil. dr. Øivind Andersen, Oslo, der fra en sidelinie i Norge dels har givet mig lov til at bruge sin Pausaniasmonografi (udkommet i Klassikerforeningens Kildehæfter) til mit Pausanias-vita, dels har spurgt til og vist stor interesse for projektets færd og færdiggørelse.

Endnu en gang skal Instituttet i Athen takkes for at åbne sine døre og være en god og inspirerende base i perioden 2002-07 – faktisk, når vi havde behov for det. Samtidig takker vi adjunkt Ditte Schwartz for godt med- og modspil i sommeren 2006 i Athen under arbejdet med oversættelsen.

Flere folk vil blive involveret i projektet og dem takker vi i første omgang for deres gode vilje til at hjælpe med til en forhåbentlig smuk udgivelse, bla. overinspektør ved Nationalmuseets Møntsamling Helle Hørsnæs.